

Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989
Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității

Pe luna decembrie nu mi-am făcut planul...

Românii în „epoca de aur”.

Corespondență din anii '80

(ediție îngrijită, selecția documentelor și studiu introductiv
de Liviu Țăranu)

Liviu Țăranu este consilier superior la Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității. Volume publicate: *România în Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (1949-1965)*, Editura Enciclopedică, București, 2007; *Ion Mihai Pacepa în dosarele Securității, 1978-1980*, Editura Enciclopedică, București, 2009; *Avram Bunaciu. Biografie, reflecții, corespondență*, Editura Enciclopedică, București, 2011.

Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989

The Institute of the Romanian Revolution of December 1989

L'Institut de la Révolution Roumaine de Décembre 1989

Institut der rumänischen Revolution vom Dezember 1989

Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității

Le Conseil National pour l'Étude des Archives de la Sécurité

The National Council for the Study of the Security Archives

Nationalrat für das Studium der Securitate-Akten

**Pe luna decembrie nu mi-am făcut planul...
Românii în „epoca de aur”. *Correspondență din anii '80***

**For the month of December I have not fulfilled the plan...
The Romanians during the “Golden Epoch”.
*Correspondence of the 1980s***

**Pour le mois de décembre, je n'ai pas réalisé le plan...
Les Roumains pendant l' « époque d'or. » *Correspondance
des années 1980***

**Im Dezember habe ich den Plan nicht erfüllt...
Rumänen "goldenes Zeitalter". *Korrespondenz der 80er
Jahre***

ediție îngrijită, selecția documentelor și studiu introductiv de
edition prepared, documents selected and introductory study by
édition préparée, sélection des documents et étude introductive par
Gepflegte Ausgabe, die Auswahl von Dokumenten und einleitende Studie von

LIVIU ȚĂRANU

Editor: Liviu Țăranu

Referenți științifici:

Lect. univ. dr. Ovidiu Buruiană, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași

Dr. Petre Opreș, The Woodrow Wilson International Center for Scholars,
Washington, D.C., S.U.A.

Coperta: Dan Mărgărit

Foto coperta: Dan Mărgărit

Tehnoredactare: Claudiu Florin Stan

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

"Pe luna decembrie nu mi-am făcut planul..." : românii în "epoca de aur" : corespondență din anii '80 / ed. îngrijită, selecția documentelor și studiu introd. de Liviu Țăranu. - Târgoviște : Cetatea de Scaun, 2012

Bibliogr.

Index

ISBN 978-606-537-139-2

I. Țăranu, Liviu (ed. ; antolog. ; pref.)

94(498)

© Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989,

Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității,

Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012

Tel./Fax.: 0245 218318; email: editura@cetateadescaun.ro,

www.cetateadescaun.ro

CUPRINS / CONTENTS / SOMMAIRE / INHALT

Prefață / Preface / Préface / Vorwort.....	7
Studiu introductiv / Introductory study / Etude introductive / Einleitende Studie	13
Notă asupra ediției / Note on the edition / Note sur l'édition / Hinweis zur Ausgabe	29
Lista documentelor / List of documents / Liste des documents / Liste von Dokumenten	31
Documente / Documents / Documents / Dokumente	37
Lista abrevierilor / List of abbreviations / Liste des abbréviations / Liste der Abkürzungen	273
Indice de nume / Name index / Indice des noms / Index der Namen	275

Prefață

După ce a consultat cu acribie nenumărate fonduri documentare existente în arhivele românești – în scopul publicării în colaborare a patru volume de documente privind istoria României de după cel de-al doilea război mondial, precum și pentru elaborarea unei impresionante teze de doctorat, referitoare la poziția României în cadrul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc, în perioada 1949-1965 (lucrarea fiind publicată în anul 2007 la Editura Enciclopedică), distinsul istoric Liviu Țăranu a continuat activitatea de cercetare originală și, într-o cadență exemplară, au văzut lumina tiparului alte două tomuri de documente inedite, având ca subiecte două personalități controversate ale regimului comunist din România: generalul Ion Mihai Pacepa și politicianul Avram Bunaciu.

Cu volumul de față, pasionatul cercetător revine în sfera analizei economiei românești și propune în mod ambițios un proiect-instrument util nu doar pentru istorici, ci și pentru sociologii care doresc să afle detalii privind mecanismul procesului politico-economic decizional din ultimul deceniu al perioadei comuniste a României și efectele majore pe care le-a produs acesta în viața cetățenilor.

După cum se poate constata, toate documentele inedite din această lucrare au ajuns mai întâi în arhiva celebrei Securități – organizație creată în anul 1948 cu scopul principal de a reduce la tăcere pe toți opozanții regimului politic ilegal de la București. Prin publicarea lor, istoricul Liviu Țăranu readuce în actualitate o temă deosebit de interesantă pentru cercetători: comportamentul schizoid al călăilor și victimelor, deopotrivă. Atât cei care violau corespondența cetățenilor și întocmeau apoi rapoarte de activitate, cât și cei vizați și urmăriți de Securitate aveau posibilitatea să cunoască în mod direct efectele negative ale austerității și măsurilor aberante impuse la începutul anilor '80 de Nicolae și Elena Ceaușescu. Ambele așa-zise „tabere” cunoșteau din proprie experiență o parte din limitele sistemului și dacă membrii organelor de Securitate lucrau foarte mult pentru a-i depista și anihila pe cetățenii care comentau la modul negativ despre „epoca de aur” promisă de președintele României, exista posibilitatea ca, după un program de lucru (probabil) prelungit, aceiași membri ai Securității să se întoarcă la familiile lor și să afle că străzile localităților nu sunt iluminate, întreruperile în alimentarea cu energie electrică sunt frecvente, agentul termic lipsește din calorifere, la fel și produsele alimentare din magazinul de lângă casă etc. Și dacă,

totuși, nu erau capabili să observe asemenea „mici detalii”, existau părinți, soții, logodnice, prieteni sau copii care să le reamintească, de exemplu, faptul că personajul comun Bulă se plimba noaptea pe străzile întunecate ale cartierelor din București și bombănea în mod retoric: „De ce ne ținăștia flămânzi și cu toate luminile stinse? Poate aș înțelege dacă s-ar găsi suficientă mâncare la magazinul din colț, că așa ceva a mai fost în România, dar pe timpul mareșalului Antonescu”.

Timpul își poate pune evident amprenta asupra diferitelor relatări ale martorilor oculari, memoria poate juca feste și de aceea considerăm că documentele de față sunt foarte importante pentru istorici și sociologi, deși scopul pentru care au fost păstrate în arhiva Securității a fost cu totul altul. În mod indubitabil, acestea relevă într-un mod sincer fapte și stări de lucruri existente în societatea românească a anilor '80. În contrast, libertatea cuvântului și cea de expresie prevăzute în Constituția comunistă nu constituiau nici pe de parte garanții în cazul în care cineva încerca să le exercite pentru a critica autoritățile de partid și de stat într-un mod necontrolat. Prin metode care nu excludeau violența, forțele de represiune aveau grijă ca să-i readucă pe cetățenii nemulțumiți la stadiul de a accepta în final (chiar și într-un mod tacit) regimul dictatorial de tip asiatic existent în România. Iar cei care nu reușeau să se adapteze la sistemul politic, economic și social din anii '80 erau marginalizați din punct de vedere social prin aplicarea de către autoritățile de partid și de stat a unor măsuri administrative (de exemplu, detașarea forțată de la locul de muncă prin trimiterea pentru o perioadă de timp pe șantierul Canalului Dunăre – Marea Neagră, în minele din Valea Jiului sau la exploatarea de lignit din județul Gorj). Forțați de împrejurări, aceștia căutau disperati soluții de supraviețuire care includeau și opțiunea de emigrare într-o țară capitalistă (în special membrii comunității germane din România).

Deosebit de interesante în această carte sunt subiectele la care se refereau cetățenii români plecați oficial pentru a munci în alte țări. În primul rând, există mărturii care nu pot fi puse la îndoială, referitoare la calitatea slabă a produselor industriale românești exportate în Republica Federală Germania, Belgia, Elveția, Turcia, Egipt, Libia, Irak, Statele Unite ale Americii, Canada, Mexic, Brazilia, Columbia etc. – produse contractate de obicei de întreprinderile din țară prin intermediul firmei românești „MAȘINIEXPORT”. În mod repetat, diferiți specialiști români au anunțat oficial autoritățile de resort despre nenumăratele vicii de fabricație și asamblări necorespunzătoare constatate la produsele care ajungeau în diferite state și care, din motive imputabile părții române, nu puteau fi utilizate de către cumpărători. În acest sens, semnalăm două exemple edificatoare, care pot fi găsite în această lucrare: exportul de autoturisme de teren „ARO 244” care nu fuseseră adaptate la condițiile climaterice din Canada și trimiterea unor autocamioane românești în Libia, fără a fi adaptate corespunzător condițiilor de deșert. De asemenea, au fost înregistrate numeroase probleme tehnice la automobilele ARO livrate în Portugalia și Belgia.

În al doilea rând, numeroși specialiști și muncitori români au ajuns pe șantierele din Maroc, Algeria, Libia, Egipt, Iordania, Siria, Turcia, Irak, Iran, R.P.D. Yemen, India, Nigeria, Burundi, Angola etc. O parte dintre aceștia au amintit în scrisorile trimise în țară despre problemele cu care se confruntau la fața locului și, în special, despre salariile primite în monedă străină – mult mai mici, în opinia lor, comparativ cu cele oferite altor străini care lucrau în același domeniu de activitate, în acele state. Deseori, salariile erau achitate cu mari întârzieri și reprezentanții firmelor locale reclamau în primul rând calitatea slabă a lucrărilor efectuate de români. De aici rezultă un alt punct forte al lucrării îngrijite de distinsul cercetător Liviu Țăranu: în opinia noastră, este posibil ca nerecepționarea în mod oficial, de către partenerul extern, a unor astfel de lucrări, la termenele prevăzute în contracte, să fi determinat o creștere semnificativă a datoriilor pe care România le avea de recuperat la sfârșitul anului 1989 din diferite state ale lumii.

Un alt subiect deosebit de interesant care apare în documentele deținute de Securitate este activitatea ilicită desfășurată de românii aflați temporar la muncă în străinătate. Întâlnim astfel traficanți de dolari și de alte valute (de exemplu, în Iordania – lire siriene, leva bulgărești și lire turcești), precum și români care trimiteau în țară pachete cu bijuterii din aur, cafea, piper, cartușe de țigări (de obicei „Kent”), adidași, pantaloni raiși și blue-jeans, casetofoane, săpun etc. În același timp, membrii de familie trimiteau în special în țările din Orientul Mijlociu produse care puteau fi vândute de muncitorii români pe piețele locale: alcool rafinat (în special coniac), lenjerie intimă, ciorapi de damă și flaușați, uscătoare de păr, râșnițe electrice pentru cafea, pastile vidia pentru strung, curele de ceas cu busolă și multe altele. Inventivitatea românilor era debordantă și evident nu se ținea cont de conținutul discursurilor propagandistice care se difuzau în România acelor ani, deoarece era tot mai mare neîncrederea cetățenilor în planurile propuse de Nicolae Ceaușescu și puse în aplicare de cei aflați în pozițiile de conducere ale Partidului Comunist Român și ale administrației centrale și locale de stat.

O altă direcție de cercetare propusă în mod implicit de istoricul Liviu Țăranu prin editarea acestei culegeri de documente inedite ne invită la o comparație între mesajele sincere și spontane exprimate de diferiți cetățeni ai României și cele difuzate în aceeași perioadă la emisiunile în limba română ale posturile de radio „Europa Liberă”, „Vocea Americii” și „BBC”, precum și la emisiunile în limba germană ale postului de radio „Deutsche Welle”. Semnalăm în acest sens cititorilor comentariile apărute în România după alegerea lui François Mitterrand în funcția de președinte al Franței și despre tentativa de asasinare a Papei Ioan Paul al II-lea (Piața Sf. Petru din Roma, 13 mai 1981).

De asemenea, nu trebuie să fie omisă de cititori o scrisoare inedită trimisă din S.U.A. lui Corneliu Coposu, de către Dean Milhovan-Mitu, în care se menționa despre o conferință susținută de Silviu Brucan la Columbia University (1988) și despre publicarea în S.U.A. a lucrării „Agonia României (1944-1947)” (autor: Nicolae Baciu).

Un subiect despre care s-a discutat foarte puțin în România este șomajul mascat care exista în anii '80. Prin publicarea acestei lucrări de referință în istoriografia românească, Liviu Țăranu dezvăluie unul dintre punctele nevralgice ale sistemului propagandei comuniste de la București. Da, a existat șomaj în România anilor '80. Da, au existat cetățeni care se temeau că vor fi puși pe lista de disponibilizări pentru a lucra apoi ca muncitori necalificați în C.A.P.-uri, în combinatele de creștere a porcilor și vițelilor etc. Ironia sortii a făcut ca dovezile păstrate în arhiva Securității pentru cu totul alte scopuri să poată fi publicate acum de către distinsul cercetător, pentru a fi analizate obiectiv de către istorici și sociologi. Prin apariția publică a acestor documente, mitul inexistenței șomajului în România anilor '80 este practic desființat de către Liviu Țăranu.

Există și alte subiecte deosebit de interesante în culegerea de documente îngrijită de distinsul cercetător și care merită să fie analizate în detaliu, însă spațiul limitat ne permite doar o simplă enumerare a lor, fără a avea pretenția că le-am epuizat: penuria de produse alimentare și de strictă necesitate, precum și zvonurile frecvente privind mărirea în mod semnificativ a exportului de asemenea produse; forțarea cetățenilor de către autoritățile locale pentru a cultiva plante tehnice și legume pe loturi improprii pentru asemenea tip de culturi; creșterea în mod semnificativ a prețurilor la produsele alimentare și la cele de strictă necesitate (deși, în teorie, regimul comunist avea grijă ca veniturile cetățenilor să crească în mod permanent și să nu existe inflație); abandonarea de către profesori a posturilor în care erau repartizați, în special la școlile din mediul rural; pedepsirea cetățenilor nemulțumiți de condițiile existente la locurile de muncă prin trimiterea lor pe șantierul Canalului Dunăre – Marea Neagră sau în alte zone din țară, departe de familiile lor; emigrarea membrilor comunității germane din România; forțarea proprietarilor de câini să renunțe la găzduirea acestora în apartamente (măsură impusă de autorități care a determinat, printre altele, înmulțirea exponențială și într-un mod necontrolat a numărului de câini vagabonzi din marile orașe ale țării); calitatea slabă a tocăriei folosite la construirea blocurilor de locuințe în diferite localități și măsura aberantă impusă de autorități, de a redeschide balcoanele izolate prin mijloace proprii de către cetățeni, în condițiile în care prin mijloacele de propagandă se difuzau permanent mesaje despre necesitatea reducerii consumului de energie.

Pentru aceste subiecte, ca și pentru altele pe care le veți găsi în paginile care urmează, recomandăm într-un mod călduros această lucrare inițiată și realizată de istoricul Liviu Țăranu, o carte-oglină a celor care au suferit și nu au protestat deschis în România anilor '80. Iar pentru cei care regretă într-un fel sau altul regimul comunist sub conducerea lui Nicolae Ceaușescu, le dorim să își aducă aminte de faptul că opiniile exprimate în această culegere de documente sunt sincere și spontane. Acestea au fost consemnate de către cetățeni care nu știau în acel moment faptul că li se deschide corespondența de către membrii Unității Speciale „S”, iar conducerea Securității era în mod evident interesată să afle

opiniile cetățenilor deoarece în România anilor '80 nu era acceptată criticarea necontrolată, de către oamenii obișnuiți, a faptelor săvârșite de membrii nomenclaturii de partid și de membrii administrației centrale și locale de stat. Dacă mesajele din scrisorile respective nu erau importante, acestea nu ar fi fost analizate, redistribuite unor alte structuri din cadrul Securității și folosite ulterior ca exemple în diferite rapoarte oficiale cu uz intern, pentru a se descrie o stare de lucruri profund defavorabilă regimului politic de la București.

Varșovia, 28 octombrie 2012

Dr. Petre Opreș
The Woodrow Wilson International Center for Scholars
Washington, D.C., S.U.A.

Studiu introductiv

Până la începutul anilor '90, în Occident, a funcționat o adevărată industrie a studierii regimurilor din blocul comunist. După prăbușirea acestora și a Uniunii Sovietice, cea mai mare parte a acestei industrii s-a relocat chiar în zona cercetată. Era și firesc pentru că aici se găseau resursele pentru o nouă creștere fulminantă: arhivele și memorialistica. Interesul major, de această dată, nu mai era dat de cunoașterea modelului politic sau economic al socialismului, ci de aflarea celor mai tănuite aspecte (unele cunoscute doar la nivel de zvon) referitoare la vârfurile partidului, metodele represive, informatori, poliție secretă, dizidență etc.

România nu a făcut excepție de la regulă, iar în anii '90 și apoi din 2000 încoace, au curs adevărate fluvii de cerneală pe subiectul comunismului românesc. În ceea ce privește istoriografia, s-a început cu viața politică, s-a continuat cu politica externă și după ce dosarele Securității au devenit accesibile unui public larg (începând cu anul 2001), viața culturală, religioasă, mecanismele represive etc. au reprezentat teme centrale ale preocupărilor istoriografice. Ca urmare, avem astăzi, un adevărat „front istoriografic”, alcătuit din numeroși cercetători care caută cu aviditate în arhive, prin biblioteci sau printre pușinii martori rămași în viață, să răspundă la două întrebări fundamentale: Cum (de) a fost posibilă instalarea și consolidarea comunismului și de ce s-a prăbușit? Răspunsul la a doua întrebare rămâne o provocare, cu atât mai mult cu cât foarte puțini dintre specialiștii în studiul acestei regiuni au putut intui sau prezice schimbările majore de la finele anilor '80¹.

În cazul românesc, fiecare din autorii care au oferit o perspectivă calificată asupra căderii comunismului, au făcut-o din unghiul pe care l-au cunoscut mai bine: politic (Vladimir Tismăneanu², Stelian Tănase³ și Daniel Barbu⁴), social și economic (Katherine Verdery⁵, Daniel Barbu și Pavel Câmpeanu⁶) sau din punct

¹ Doina Jela, *De ce s-a prăbușit regimul comunist și cum s-ar fi putut oare să nu se întâmple acest lucru?*, în Cosmin Budeancă, Florentin Olteanu, *Sfârșitul regimurilor comuniste. Cauze, desfășurare, consecințe*, Cluj, Editura Argonaut, 2011, p. 13.

² Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a regimului comunist*, Iași, Editura Polirom, 2005.

³ Stelian, Tănase, *Miracolul revoluției: o istorie politică a căderii regimului comunist*, București, Editura Humanitas, 1999.

⁴ Daniel Barbu, *Republica absentă. Politică și societate în România postcomunistă*, București, Editura Nemira, 2004

⁵ Katherine Verdery, *Socialismul. Ce a fost și ce urmează*, Iași, Institutul European, 2003.

⁶ Pavel Câmpeanu, *Ceaușescu, anii numărătorii inverse*, Iași, Polirom, 2002.

de vedere al contextului internațional (Ioan Scurtu⁷). Dumitru Preda și Mihai Retegan, în excelentul volum de documente publicat în anul 2000, merg pe același plan al contextului extern, pledând pentru principiul dominoului⁸. Un alt volum, publicat de curând, care combină sursele documentare cu analize și interpretări originale, mai ales în ce privește aspectele politice ale vremii, este cel semnat de Gh. Buzatu⁹. O contribuție recentă pe această problemă este dată și de un volum colectiv publicat de Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc – coordonatori Cosmin Budeancă și Florentin Olteanu¹⁰. Studiile adunate în acest volum se caracterizează printr-o mare diversitate a subiectelor abordate: relațiile româno-sovietice în ultimii doi ani ai regimului condus de Nicolae Ceaușescu, sistematizarea localităților rurale, problemele de imagine ale regimului de la București, situația economică internă și impactul acesteia asupra stării de spirit a cetățenilor, rolul jucat de exilul românesc în schimbarea de regim din 1989. Studiile sunt inegale, iar abordările suferă de același secvențialism. Lipsește, ca în cazul oricărui volum colectiv, o viziune încheată tocmai asupra cauzelor, desfășurării și consecințelor dispariției regimurilor comuniste.

Memorialistica are și ea rolul ei în clarificarea ultimei decade a comunismului românesc. Aici trebuie semnalate lucrări precum cele ale Laviniei Betea, autoare care a consemnat dialoguri interesante cu mari figuri ale nomenclaturii din anii '70 și '80¹¹. Merită amintit și volumul semnat de Silviu Curticeanu, șeful de cabinet al lui Nicolae Ceaușescu din 1975 până în 1989¹². De asemenea, Petre Gigea trebuie menționat pentru mărturiile sale, el deținând o importantă demnitate în acei ani (ca ministru al Finanțelor), fiind autorul unei masive lucrări memorialistice¹³.

Parcurgând această literatură, se poate ușor observa că din prezentarea sau analiza cauzelor căderii comunismului românesc lipsesc componente importante – de la economic, cultură, minorități – până la acțiunea bisericii majoritare și a celorlalte culte ori situația învățământului etc. Cu alte cuvinte, lipsește în momentul de față un tablou complex al factorilor care au condus la dezintegrarea regimului comunist.

⁷ Ioan Scurtu, *Revoluția română din decembrie 1989 în context internațional*, București, Editura Enciclopedică și Editura Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989, 2006.

⁸ Dumitru Preda, Mihai Retegan, 1989. *Principiul dominoului. Prăbușirea regimurilor comuniste europene. Documente*, București, Editura Fundației Culturale Române, 2000.

⁹ Gh. Buzatu, *Biografii paralele. Stenograme și cuvântări secrete. Dosare inedite. „Procesul” și execuția*, Iași, Editura Tipo Moldova, 2011.

¹⁰ Cosmin Budeancă, Florentin Olteanu (coord.), *Sfârșitul regimurilor comuniste. Cauze, desfășurare, consecințe*, Cluj, Editura Argonaut, 2011.

¹¹ Vezi cea mai recentă dintre acestea: *I se spunea Machiavelli. Ștefan Andrei în dialog cu Lavinia Betea*, București, Editura Adevărul, 2011.

¹² Silviu Curticeanu, *Memoria unei istorii trăite. Imagini suprapuse*, București, Editura Albatros, 2000.

¹³ Petre Gigea-Gorun, *Un ministru de Finanțe își amintește*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 2004, 2. vol. (1.328 p.).

În lipsa accesului la documente, până recent, și doar pe baza memorialisticii, a presei, ori a istoriei orale, un demers științific de asemenea calibru era și este în continuare foarte greu de realizat. Dar chiar și în condițiile „deschiderii” sau „revoluției” arhivelor, volumul de informație este imens și solicită din plin efortul de sinteză al cercetătorilor. Astfel se explică de ce, cei mai mulți preferă o abordare secvențială asupra temei în discuție.

În cazul de față, pornind de la ideea că este absolut necesară discuția asupra cauzelor care au condus la căderea comunismului, intenția noastră este ca printr-o prezentare selectivă a unei categorii de documente disponibile de curând, să oferim o foarte sumară radiografie a economiei și societății românești, pe baza unor documente din arhiva poliției secrete (Securitatea), cu referire directă la starea de spirit a populației și a preocupărilor acesteia. Credem că apelul la aceste (re)surse face posibilă o delimitare clară și pertinentă a cauzelor care au condus la implozia din decembrie 1989. Condițiile care au pregătit această dezintegrare s-au coapt pe parcursul anilor '80. Întregul climat social, economic și cultural a suferit schimbări graduale care, în timp, au constituit cadrul perfect pentru schimbările din anul 1989.

Insistând pe latura economică a regimului și efectele ei asupra stării de spirit a populației (așa cum rezultă din controlul corespondenței private și din sintezele făcute de Securitate), pe legătura dintre starea economică a țării și revolta minorităților principale (unguri, germani și chiar evrei) putem oferi o motivație plauzibilă a prăbușirii regimului. Desigur, fenomenul este unul extrem de complex, iar o cercetare exhaustivă asupra acestuia, rămâne în continuare un deziderat.

Chiar și în aceste condiții, o privire asupra unui mic segment al realității românești din anii '80, și anume corespondența privată, poate să asigure o imagine de înaltă definiție asupra climatului social din acei ani: tensiuni sociale tot mai acute și un regim care evită orice reformă internă serioasă. Pentru a ține totuși sub control nemulțumirea populației, pe lângă un nou asalt ideologic, crește exponențial implicarea Securității în controlul tuturor domeniilor vieții sociale, în primul rând al economiei naționale. Era vizat un control mult mai amplu al marilor întreprinderi și al proletariatului industrial. Orice grevă, demonstrație sau protest anti-sistem este, din fașă, reprimat. Sunt interzise orice relații cu străinii, în afara persoanelor desemnate. Nemulțumirile cresc, iar în rândul minorităților naționale, mai bine conectate cu exteriorul, apar mici nuclee de protest. Pentru a le izola, regimul dă frâu liber unui naționalism exagerat, încercând totodată să distragă, astfel, atenția majorității de la problemele economice presante ale zilei. Însă, în fața dificultăților cotidiene tot mai mari, a intensificării cultului personalității până la cote paroxistice, orice strategie de distragere a atenției populației nu mai are succes. În final, învățământul puternic ideologizat și tineretul supranumeric (receptor principal al schimbărilor din exterior) care e tot mai greu de plasat în câmpul muncii, se constituie într-unul din nucleele de bază care pledează pentru schimbarea de regim.